

УДК 378.4.096:55(477.83-25)(091)(035)

Орест Матковський, Микола Павлунь, Євгенія Сливко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, Львів, Україна, 79005,
emslivko@i.ua*

НАЙЯСКРАВІШІ СТОРІНКИ 75-РІЧНОЇ ІСТОРІЇ ГЕОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Стисло проаналізовано передумови відкриття геологічного факультету, його історію і найважливіші досягнення протягом 1945–2010 років та останнього десятиліття (2011–2020). Схарактеризовано досягнення сформованих на факультеті наукових шкіл, найяскравіші здобутки співробітників факультету в наукових дослідженнях і підготовці висококваліфікованих фахівців-геологів та екологів, внесок випускників факультету в розвиток мінерально-сировинної бази України та інших держав. Наведено інформацію про останні зміни в структурі факультету.

Ключові слова: геологічний факультет, Львівський національний університет імені Івана Франка, наукова школа, студенти, геологи, екологи, випускники.

У 2020 р. геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка відзначає своє 75-річчя. Історію факультету досить детально проаналізовано в численних наукових і науково-популярних статтях, матеріалах ювілейних наукових конференцій, присвячених 30-, 40-, 50-, 60-, 65- і 70-річчю факультету, 250-, 300-, 325- і 350-річчю Львівського університету, узагальнено у п'яти довідково-інформаційних виданнях та енциклопедії університету [1–7].

До 75-річчя геологічного факультету вийшло нове довідково-інформаційне видання “Геологічному факультету Львівського національного університету імені Івана Франка 75 років” [3]. Книга містить передмову, чотири розділи, післямову, список літератури та фотоальбом. У перших двох розділах стисло проаналізовано передумови відкриття геологічного факультету і найважливіші його досягнення протягом 1945–2010 років. У третьому розділі висвітлено діяльність факультету протягом останнього десятиліття: навчальний процес, наукову та науково-організаційну роботу (наукові форуми, наукові товариства, видання), всеукраїнські й міжнародні зв'язки, сучасну структуру факультету. Четвертий розділ присвячено науковим школам і науковим напрямам, які розвивали та нині розвивають науковці факультету.

Геологія в університеті почалася з мінералогічних зібрань кабінету природничої історії, успадкованих від Єзуїтської колегії, на базі якої 1661 р. засновано Львівський університет, а також з діяльності на філософському факультеті наприкінці XVII ст. проф. Бальтазара Аке (Гакета) (першого геолога в університеті, з іменем якого пов'язані

мінералого-петрографічні дослідження кременів Придністер'я та корисних копалин Карпат) і нашого земляка графа С. Дуніна-Борковського (заклав основи хіміко-мінералогічних досліджень геологічних об'єктів у власній лабораторії у Винничках поблизу Львова). У 1852 р. засновано першу структурну геологічну одиницю – Мінералогічний музей, а 1864 р. на філософському факультеті відкрито першу кафедру геологічного профілю – кафедру мінералогії. На початку ХХ ст. на філософському факультеті створено ще три кафедри геологічного профілю: геології (1905), геофізики і метеорології (1921) та кристалографії (1922, друга в світі); у 1924 р. вони разом з кафедрою мінералогії ввійшли до складу новоствореного математично-природничого факультету. Того ж року засновано кафедру палеонтології. У 1939 р. на базі математично-природничого факультету створено фізико-математичний, а також природничий факультет, на якому функціонували геологічне, географічне, біологічне та хімічне відділення. Друга світова війна перервала діяльність університету. А вже 1944 р. відкрито геолого-географічний факультет, який згодом розділили на два факультети – геологічний та географічний.

Члени Державної екзаменаційної комісії геологічного факультету, 1948.
Зліва направо: Євген Лазаренко, Володимир Соболев, Володимир Порфір'єв,
Олег Вялов, Микола Єрмаков.

Отже, геологічний факультет засновано 1945 р. у складі семи кафедр: мінералогії, кристалографії, петрографії, геофізики, загальної геології, історичної геології і палеонтології, геології СРСР. Цього ж року організовано Львівське геологічне товариство, яке відіграло важливу роль у розвитку факультету в перші десятиліття його існування. У 1955 р. відкрито кафедру методів пошуків та розвідки родовищ корисних копалин, яку 1994 р. перейменовано на кафедру корисних копалин та екологічної геології, а 1999 р. вона стала кафедрою геології корисних копалин. Тоді ж відкрито кафедру екологічної та інженерної геології і гідрогеології, а 2000 р. – кафедру фізики Землі.

Ангеліна Ясинська веде заняття з мінералогії
в лабораторії паяльної трубки, 1958.

У діяльності факультету протягом 1945–2010 рр. виділяють два етапи: радянський (1945–1990) та український (1990–2010). На першому етапі фахівців-геологів готували для потреб не тільки України, а й усього Радянського Союзу. На другому етапі ринок праці випускників факультету звужився до потреб України; відповідно, змінився характер освітнього процесу, а науково-дослідні роботи зосередили, головню, на вивченні українських надр.

На зорі діяльності факультету студентів готували за однією спеціальністю – *інженер-геолог*. Пізніше їх стало три – *геологічна зйомка та пошуки; розвідка родовищ корисних копалин; геохімія*. Згодом дві перші спеціальності об'єднано в одну – *геологічна зйомка, пошуки та розвідка*, а третю перейменовано на спеціальність *геохімія, мінералогія і петрологія*. Саме за цією спеціальністю понад 20 років на факультеті готували фахівців для зарубіжних країн (Алжир, В'єтнам, Куба, Монголія та ін.).

На другому етапі відбулися суттєві зміни в навчальному процесі. Зокрема, у рамках зазначених двох спеціальностей геологічного напрямку відкрито дві нові спеціалізації – *екологічна геологія та екологічна геохімія*. У 1995 р. відкрито нову спеціальність – *екологічна геологія*, яку 1998 р. переведено в екологічний напрям, натомість запроваджено спеціальність *екологія та охорона навколишнього середовища*. Назви двох попередніх спеціальностей геологічного напрямку теж змінили: *геологія; геохімія і мінералогія*.

З 1998 р. факультет, відповідно до Болонського процесу, перейшов на систему підготовки фахівців за трьома ступенями (освітньо-кваліфікаційними рівнями): бакалавр, спеціаліст, магістр.

Надзвичайно плідною і багатогранною була наукова робота. Її виконанню сприяли відкриття 1957 р. Проблемної науково-дослідної лабораторії, організації Забайкальської та Середньоазійської експедицій, Галузевої науково-дослідної лабораторії (її фінансувало Міністерство геології України) та лабораторії прикладної термобарогеохімії. У 1994 р. їх об'єднали в новостворений Інститут геології та мінералогії золота, кольорових металів і алмазів України. Протягом 1976–1993 рр. активно працювала студентська

науково-дослідна група “Шельф”, а на межі тисячоліть з’явилася студентська науково-дослідна група “Дністер”, яка вивчала природу й екологію Дністра.

Співробітники факультету брали активну участь в організації факультетських наукових форумів та в міжнародних, всесоюзних, вітчизняних нарадах і конференціях. Започатковано періодичні наукові читання імені академіка Євгена Лазаренка та Всеукраїнські щорічні наради з проблем геології фанерозою. Науковці факультету брали участь у роботі міжнародних Геологічного, Геофізичного та Геохімічного конгресів, конгресів Міжнародної мінералогічної асоціації та Карпато-Балканської геологічної асоціації.

Мартин Сливко (ліворуч) та Василь Макаров у Мінералогічному музеї.
Кінець 1960-х років.

Активною була видавнича діяльність. Регулярно виходили періодичні фахові видання: Мінералогічний збірник, Палеонтологічний збірник та Вісник Львівського університету. Серія геологічна; опубліковано низку тематичних наукових праць, сотні монографій і статей, десятки підручників і навчальних посібників, циклів лекцій, навчально-методичних розробок та ін.

Протягом 2011–2020 рр. на геологічному факультеті тривала підготовка фахівців різного освітнього рівня (бакалавр, спеціаліст, магістр) за двома напрямками – геологічним та екологічним. За геологічним напрямком до 2015 р. готували фахівців за двома спеціальностями: *геологія та геохімія і мінералогія*, які 2016 р. замінено на спеціальність *науки про Землю* зі спеціалізаціями *геологія, геохімія і мінералогія, геологія нафти і газу, інженерна геологія і гідрогеологія* на магістерському рівні.

За екологічним напрямком підготовку фахівців провадили за спеціальностями *екологія та охорона навколишнього середовища і прикладна екологія та збалансоване природокористування (екологічна геологія)*. З 2016 р. у рамках нової спеціальності 101 *екологія* фахівців готують за спеціалізаціями *комп’ютерні технології в екології та управління якістю довкілля* (бакалаврат), *інженерна геологія і гідрогеологія; екологічний менеджмент та геотуризм* (магістратура).

Співробітники Середньоазіатської експедиції під час польових робіт на Кумарському родовищі стануму, Південний Тянь-Шань, 1974. Зліва направо: Олександр Шакін, Ернст Портнягін, Володимир Куземко, Неля Гнутенко.

Наведемо найяскравіші здобутки працівників і випускників геологічного факультету за 75 років.

На факультеті успішно працювали і зробили вагомий внесок у розвиток наукових досліджень та підготовку фахівців-геологів такі видатні науковці й педагоги, професори і майбутні академіки, як Олег Вялов, Євген Лазаренко, Володимир Порфір'єв, Володимир Сельський, Володимир Соболев, Серафим Субботін, член-кореспондент Василь Глушко.

Викладачі факультету працювали в найвищому керівництві університету на різних посадах – ректора (Євген Лазаренко), проректора з наукової роботи (Євген Лазаренко, Микола Павлунь), проректора з навчальної роботи (Юрій Курапов, Ігор Марушкін), у керівництві науково-дослідної частини (Віктор Шевчук, Володимир Мусихін). Деканами факультету були Євген Лазаренко, Микола Єрмаков, Володимир Козеренко, Леонід Колтун, Юрій Пекун, Ігор Марушкін, Юрій Мисник, Орест Матковський, Юрій Федоришин, Роман Лещух, Микола Павлунь.

За вагомими науковими здобутками лауреатами Державних премій у галузі науки і техніки стали: СРСР – Олег Вялов (1947), Володимир Соболев (1950), Василь Єршов (1951), Микола Єрмаков (1952); УРСР/України – Євген Лазаренко (1981), Євген Лазаренко (1983), Орест Матковський (1983), Олег Вялов (1986), Ярослав Кульчицький (1986), Василь Глушко (1986, 1994). Премією імені академіка В. І. Вернадського АН України відзначено Василя Глушка й Андрія Сеньковського (1994).

За відкриття й розвідку родовищ загальнодержавного і світового рівня 14 випускників факультету відзначено Державними преміями в галузі науки і техніки, а Євген Чорний став лауреатом цієї премії тричі!

У 1976 р. випускники факультету Микола Соболев та Володимир Хлестов отримали Ленінську премію за співавторство серії фундаментальних монографій про фації мета-

морфізму. Ці книги, опубліковані за участю й редакцією Володимира Соболева, не мають аналогів у світовій геологічній літературі.

Почесних звань удостоєні Ярослав Кульчицький, Євген Лазаренко, Євген Лазько, Дмитро Резвой – заслужений діяч науки і техніки України; Микола Павлунь – заслужений працівник освіти України; Василь Глушко, Юрій Крупський – заслужений геолог України; Орест Матковський – заслужений професор Львівського національного університету імені Івана Франка. Ореста Матковського, єдиного в університеті, нагороджено орденом Дружби народів, він отримав подяку Кабінету Міністрів України, підписану прем'єр-міністром Юлією Тимошенко, та Грамоту Верховної Ради України.

Виступ учасників агітбригади геологічного факультету у підшефному училищі буровиків у м. Стрий, 1984. Зліва направо: Сергій. Єсауленко, Олександр Варичев, Лариса Сливко, Тетяна Струкова, Рита Штирхун, Олена Приходько, Юрій Куций, Георгій Гончаров.

Випускник факультету Мирослав Павлюк – академік НАН України, Віра Семененко – член-кореспондент НАН України; Микола Соболев та Олександр Ханчук – академіки РАН. Дійсними членами Академії вищої школи України обрано професорів Віктора Кирилюка, Ореста Матковського, Миколу Павлуна, Альберта Сіворонова.

Герман Яценко удостоєний почесного звання і нагороджений нагрудним знаком “Першовідкривач родовища” (1962) за відкриття Ошурківського родовища апатиту й Черемшанського родовища кремнеземної сировини в Бурятії. Також першовідкривачами родовищ є Євген Борис, Антон Заячківський, Іван Іванів, Валентин Кривонос, Алік Кручек, Анатолій Крючков, Василь Куницький, Іван Попов, Євген Чорний, Сергій Чорний. Патент України на винахід “Спосіб сортування алмазів” 1997 р. отримали Збігнев Бартошинський та Сергій Бекеша.

Наших педагогів і науковців відзначено на міжнародному рівні. Зокрема, почесними докторами *Honoris causa* університету імені Марії Склодовської-Кюрі в Любліні (Польща) стали засновник геологічного факультету Євген Лазаренко і випускник факультету 1960 р., нині професор географічного факультету ЛНУ імені Івана Франка Андрій Богущкий, який також є іноземним членом Національної академії наук і мистецтв Польщі. Золотою медаллю “Людина року” (1998) Американського біографічного інституту та

іменною срібною медаллю “Видатні люди ХХ століття” (2000) у номінації ІВС Кембриджа (Велика Британія) нагороджено професора Олександра Бобрієвича. Професор Аїда Андрєєва-Григорович – Міжнародна жінка року в науці у Кембриджі (1993). За підготовку фахівців для Монголії медаллю “800-річчя Монголії” нагороджено Петра Білоніжку, Юрія Дорошенка, Анатолія Костенка, Ореста Матковського, Миколу Павлуня, Альберта Сіворонова.

Польове життя дослідників Українського щита (с. Ватутіне) у вересні 1996 р.
Зліва направо: Володимир Пащенко, Світлана Балабаєва, Герман Яценко.

Викладачі і студенти геологічного факультету на вершині Говерли, 2004.

Презентація першого видання книги “Теологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945–2005)”, 2 квітня 2009 р.

Автори й упорядники книги (зліва направо): Петро Білоніжка, Орест Матковський, Микола Павлунь, Євгенія Сливко.

Перед відплиттям на морську екскурсію, Владивосток, вересень 2011 р.

Зліва направо: Микола Павлунь, Орест Матковський, Олена Ханчук, Альберт Сіворонов, Володимир Лосів, Галина Стронська.

Випускник факультету Ярослав Федорин був народним депутатом Верховної Ради України другого (1995–1998) і третього скликання (1998–2002), Андрій Мостиський – другого скликання, а Василь Стронський працював в адміністрації президента України Віктора Ющенка.

Понад 30 випускників факультету стали докторами наук, професорами, які пов'язали свою педагогічну або наукову діяльність з нашим геологічним факультетом. Серед них у різних підрозділах факультету свого часу працювали Аїда Андреєва-Григорович, Збігнев Бартошинський, Олександр Бобрієвич, Олександр Бобров, Іван Венгліньський, Борис Голев, Василь Гулій, Юрій Долгов, Данило Дригант, Володимир Калюжний, Віктор Кирилюк, Ярослав Кульчицький, Михайло Куровець, Юрій Ляхов, Зоя Ляшкевич, Ігор Наумко, Володимир Павлишин, Ігор Паранько, Андрій Пізнюр, Іван Попівняк, Георгій Рудько, Кирило Свешніков, Альберт Сіворонов, Борис Смирнов, Микола Соколов, Юрій Федоришин, Герман Яценко, а нині працюють Роман Лещух, Орест Матковський, Микола Павлунь та Василь Узюк.

Десятки випускників факультету різних років, які працювали чи нині працюють у закладах вищої освіти й наукових установах України, стали відомими науковцями й педагогами, докторами наук, професорами, лауреатами різноманітних премій і нагород. Серед них Володимир Павлишин та Віктор Шевчук (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), Андрій Богуцький (географічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка), Юрій Ворошилов (Ужгородський національний університет), Федір Зузук (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки), Ігор Паранько (Криворізький національний університет), Ерік Лазаренко та Леонід Ісаков (Національний технічний університет “Дніпровська політехніка”), Михайло Куровець і Борис Маєвський (Івано-Франківський національний університет нафти і газу), Віктор Мельничук (Рівненський національний університет водного господарства), Йосип Свинко та Мирослав Сивий (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка), Георгій Бачинський (Національний лісотехнічний університет України), Дмитро Возняк, Святослав Галій, Олександр Ємець, Віктор Квасниця, Ганна Кульчицька, Володимир Павлишин, Віра Семененко (Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М. П. Семененка НАН України), Ярослав Федорин та Мирон Ковальчук (Інститут геологічних наук НАН України), Володимир Покалюк (Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України), Іван Венгліньський, Олег Гнилко, Костянтин Григорчук, Валерій Золотухін, Володимир Калюжний, Володимир Ковалевич, Юрій Колтун, Вадим Костюк, Венедикт Кушнірук, Зоя Ляшкевич, Ігор Наумко, Мирослав Павлюк, Богдан Пісоцький, Наталія Радковець, Борис Смирнов (Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України), Данило Дригант (Державний природничий музей НАН України), Олександр Бобров, Василь Гулій, Микола Костенко, Борис Малюк (УкрДГРІ, м. Київ), Наталія Жабіна, Тетяна Ізотова (УкрДГРІ, м. Львів), Леонід Ісаков (УкрДГРІ, м. Дніпро), Юрій Федоришин (НДІ “Нафтогаз” у Львові), Василь Карабин (Львівський державний університет безпеки життєдіяльності).

Випускник 1974 р. Георгій Рудько – доктор геолого-мінералогічних наук, доктор географічних наук, доктор технічних наук, академік Академії наук вищої школи України, академік Академії гірничих наук України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки (2015), член Спеціальної групи експертів СЕК ООН з гармонізації термінології щодо запасів і ресурсів корисних копалин, перший завідувач кафедри екологічної та

інженерної геології і гідрогеології нашого факультету, нині – голова Державної комісії України з запасів корисних копалин.

На факультеті сформувалися й активно розвивались такі наукові напрями: мінералогічний (Євген Лазаренко), кристалохімічний і петрографічний (Володимир Соболев), термобарогеохімічний (Микола Єрмаков), палеонтолого-стратиграфічний (Олег Вялов), знімально-тектонічний (Дмитро Резвой), докембрійсько-формаційний (Євген Лазько), кристалографічний (Гуго Піотровський), літологічний (Данило Бобровник), геології горючих копалин (Володимир Порфір'єв). Окремі з них переросли у всесвітньовідомі наукові школи: мінералогічну академіка Євгена Лазаренка, термобарогеохімічну професора Миколи Єрмакова, геології і металогенії докембрію професора Євгена Лазька, палеонтолого-стратиграфічну, засновану академіком Олегом Вяловим. Перші три школи офіційно затверджені Міністерством освіти і науки України. Протягом останнього десятиліття з'явилися нові наукові напрями: мікропалеонтологічний (Аїда Андреева-Григорович, Антоніна Іваніна, Ярина Тузьяк), еколого- та інженерно-геологічний (Георгій Рудько, Петро Волошин), нафто-газо-вугільний (Юрій Крупський, Василь Узюк), геотуристичний (Леонід Скакун, Ігор Бубняк, Альбертина Бучинська), фізики Землі (Віталій Фурман), досліджень кам'яного матеріалу будівель і пам'ятників (Андрій Сеньковський, Уляна Борняк).

За 75 років аспіранти і співробітники факультету захистили 34 докторські та 189 кандидатських дисертацій. А випускники факультету на місцях своєї роботи захистили 61 докторську та 187 кандидатських дисертацій.

З шести музеїв Львівського національного університету імені Івана Франка три – саме на геологічному факультеті: Мінералогічний імені Євгена Лазаренка (заснований 1852 р., 15 тис. експонатів), Палеонтологічний (заснований 1910 р., 18 тис. експонатів) і єдиний у світі Музей рудних формацій (заснований 1984 р., 5 тис. експонатів).

На факультеті виходять такі фахові періодичні наукові видання, як Мінералогічний збірник (з 1947 р.), Палеонтологічний збірник (з 1961 р.) та Вісник Львівського університету. Серія геологічна (з 1962 р.). Протягом 2010–2020 років опубліковано 30 підручників і навчальних посібників, 19 монографій, сотні статей, серед яких зросла кількість у журналах, охоплених JCR (з імпаکت-фактором) (20), та виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science, Index Copernicus, Google Scholar та ін. (13), інших зарубіжних (29) і вітчизняних фахових виданнях. Рекордсменами десятиліття є проф. Юрій Крупський, який опублікував два навчальні посібники і три монографії (дві з них у співавторстві) та доц. Петро Білоніжка – автор чотирьох монографій та одного навчального посібника.

Протягом останнього десятиліття співробітники факультету стали авторами чи співавторами таких монографій: “Мінералогія Українських Карпат. Силікати” (гол. ред. О. Матковський; співавт. О. Матковський, П. Білоніжка, Л. Скакун, Є. Сливко, Н. Словотенко, Б. Манчур, 2011); “Державна геологічна карта України 1 : 200 000. Централь-но-українська серія. Пояснювальна записка” (співавтор А. М. Лисак, 2012); “Стратиграфія верхнього протерозою та фанерозою України. Т. 1. Стратиграфія верхнього протерозою, палеозою та мезозою України” (співавт. Р. Й. Лещух, І. М. Шайнога, Г. І. Гоцанюк, 2013); “Мінерали Українських Карпат. Процеси мінералоутворення” (гол. ред. О. Матковський; співавт. О. Матковський, П. Білоніжка, В. Дяків, Л. Скакун, Є. Сливко, Н. Словотенко, В. Степанов, С. Ціхонь, С. Кріль, 2014); “Нетрадиційні джерела вуглеводнів України. Книга I. Нетрадиційні джерела вуглеводнів: огляд проблеми” (співавтор Ю. З. Крупський, 2014); “Нетрадиційні джерела вуглеводнів України. Кни-

га П. Західний нафтогазоносний регіон” (співавтор Ю. З. Крупський, 2014); “Музей под открытым небом. Современные подходы к сохранению культуры” (співавтор У. Борняк, 2015); “Roztocze: przyroda i człowiek” (співавтор П. Волошин, 2015); “Нариси з мінералогії Гірського Криму (межиріччя Бодраку і Качі)” та “Геохімічні закономірності формування родовищ калійних солей Передкарпаття” (П. Білоніжка, 2017); “Здобутки мінералогії в Україні. До 100-річчя Геологічної служби України та Національної академії наук України” (співавтор О. І. Матковський, 2018); “Склад, якість, метаморфізм, водо- і метаногенераційний потенціал вугілля Південно-Західного вугленосного і Червоноградського геолого-промислового районів Львівсько-Волинського водо-газовугільного басейну” (співавт. В. І. Узіюк, І. М. Шайнога, 2018); “Очерки геодинамики Украины” (співавтор Ю. М. Віхоть, 2018); “Геохімія біосфери” (П. Білоніжка, 2018); “Історія мінералогії в Україні. Від глибокої давнини до 90-х років ХХ ст.” (співавтор О. Матковський, 2019); “Ноосфера та проблеми її розвитку” (П. Білоніжка, 2020); “Геологія і нафтогазоносність Західного регіону України” (Ю. Крупський, 2020); “Мезозойські відклади південно-західної України і прилеглого шельфу” (Р. Й. Лещух, О. М. Старжинський, 2020); “Actual Problems of Natural Sciences: Modern Scientific Discussions” (співавтор Я. М. Тузяк, 2000).

Гордість геологічного факультету – заслужений професор ЛНУ імені Івана Франка Орест Матковський перед урочистим засіданням Ученої ради на честь Дня університету, жовтень 2014 р.

Опубліковано такі **підручники**: О. Матковський, В. Павлишин, Є. Сливко. Основи мінералогії України (2009); К. І. Свєшніков, І. В. Побережська, Ю. П. Дорошенко. Магматичні породи та породні сполучення: петрографія, петрологія, методи досліджень (2010); І. С. Паранько, А. О. Сіворонов, М. М. Павлунь, О. Б. Бобров. Основи вчення про геологічні формації (2010); В. В. Колодій. Гідрогеологія (2010); М. М. Павлунь, Ю. В. Ляхов, С. І. Ціхонь. Геологія корисних копалин. Ч. 1. Рудогенез (2012); М. М. Павлунь, Г. О. Луньов. Розшуки і розвідка корисних копалин (2013); М. М. Павлунь, О. В. Гайовський. Геологія корисних копалин. Ч. 2. Екзогенні та метаморфогенні проце-

си рудоутворення (2018); *П. Білоніжка*. Геохімія ізотопів (2019); *навчальні посібники*: *В. В. Харкевич*. Моніторинг довкілля. Ч. 1. Моніторинг підземних вод (2012); *А. О. Сіворонов, Л. В. Генералова, Т. С. Дворжак*. Польові геологічні практики (2012); *С. М. Бекеша, Є. М. Сливко, Н. Т. Білик*. Методи мінералогічних досліджень (2013); *Р. Г. Вовченко, О. М. Павлюк*. Геофізика в гідрогеології (2014); *Ю. П. Дорошенко, І. В. Побережська, В. Б. Степанов, О. В. Костюк*. Петрографія кристалічних порід (метаморфічні породи). Ч. 3 (2015); *Ю. П. Дорошенко, І. В. Побережська*. Петрографія кристалічних порід (метаморфічні породи). Ч. 4 (2016); *Л. М. Хом'як*. Основи топографії (2015); *С. М. Бекеша, Н. Т. Білик*. Діагностика мінералів шліхів (2015); *Н. О. Словотенко, І. Т. Бакуменко*. Геометрична кристалографія. У 2 ч. (2015); *В. О. Хмелівський, О. В. Хмелевська*. Літологія. Літогенез. Осадкові породи (2015); *В. О. Хмелівський*. Особливості стадіального аналізу літогенезу (2015); *Н. О. Словотенко, І. Т. Бакуменко*. Геометрична кристалографія. Ч. 3 (2016); *В. В. Фурман, Ю. М. Віхоть, О. М. Павлюк*. Основи геофізики (фізика Землі) (2016); *Г. І. Гоцанюк, А. В. Іваніна*. Історична геологія з основами палеонтології. Ч. 1. Палеонтологія (у схемах, рисунках і таблицях) (2017); *Ю. З. Крупський*. Глобальні екологічні проблеми Землі та їх моніторинг (2017); *І. В. Побережська, О. В. Костюк*. Літологічні методи досліджень. Ч. 1. Уламкові породи (2017); *М. М. Хом'як, Л. М. Хом'як*. Моделювання геодинамічних процесів (2017); *В. В. Фурман, Ю. М. Віхоть, О. М. Павлюк*. Основи геофізики (фізика геологічних середовищ) (2017); *М. М. Хом'як, Ю. Р. Дацюк*. Моделювання і прогнозування стану довкілля (регресійна модель мінливості даних та її використання в екології) (2018); *Ю. М. Віхоть, І. М. Бубняк, С. Я. Криль, В. В. Фурман*. Комп'ютерна графіка в науках про Землю (2019).

Віталій Фурман, Галина Гоцанюк та Сергій Ціхонь зі студентами геологічного факультету в День вишиванки, 18 травня 2017 р.

У 2007 р. вийшов Великий Національний атлас України, у якому автором тектонічних карт України в частині тектоніки Українського щита є Віктор Кирилюк. Разом з Анатолієм Лисаком вони є співавторами тектонічної карти України масштабу 1 : 1 000 000 (2007) та пояснювальної записки до неї. Член редколегії цієї карти – Олександр Бобров, який також є одним з першовідкривачів у надрах України самородного ренію (в ультрабазитових масивах Середнього Побужжя).

Досить різноманітні й інші видання науковців факультету. Серед них “Російсько-український геологічний словник” (укладачі Р. Вовченко, О. Матковський, Л. Бохорська, О. Полубічко, 2011); літературно-публіцистичне видання “Євген Лазаренко – видатна постать ХХ століття” (автори й упорядники О. Матковський, П. Білоніжка, В. Павлишин, 2012); двомовний (українською і польською мовами) геотуристичний путівник по шляху Гео-Карпати (Кросно–Борислав–Яремче) (ред. І. М. Бубняк, А. Г. Солецький, 2013); навчальні матеріали для провідників по шляху Гео-Карпати (за ред. І. Бубняка, А. Солецького, 2013); карта “Шлях Гео-Карпати”, масштаб 1 : 350 000 (Л. Скакун, І. Бубняк, О. Яцожинський, А. Бучинська та ін., 2013) та ін. Опубліковано різноманітні довідково-бібліографічні видання: “Іван Васильович Попівняк. Життєвий і творчий шлях” (укладачі С. І. Ціхонь, С. Я. Кріль, А. І. Городечний, 2012); “Орест Матковський: учений, педагог, організатор науки та освіти (до 85-річчя від дня народження)” (автори й упорядники П. Білоніжка, Є. Сливко, Б. Манчур, Л. Ланчак, Л. Яриш, 2014); “Петро Білоніжка. Життєвий і творчий шлях” (автори й упорядники О. Матковський, Л. Ланчак, Ю. Дацюк, 2015); “Ангеліна Андріївна Ясинська” (П. Білоніжка, О. Матковський, І. Наумко, Є. Сливко, 2019); “Професор Орест Матковський – класик української мінералогії: до 90-річчя від дня народження” (автори й упорядники М. Павлунь, І. Наумко, П. Білоніжка, Є. Сливко, Л. Яриш, 2019).

Факультет підготував понад 5 500 фахівців-геологів та екологів, серед яких понад 60 випускників з інших країн (Алжир, В’єтнам, Камбоджа, Куба, Лаос, Монголія, Німецька Демократична Республіка, Сирія). Протягом останніх десятиліть навчалися чи навчаються нині студенти з Алжиру, Анголи, Екватору, Кот-д’Івуар, Сенегалу, Туркменістану.

За останні 25 років не було жодного Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності, де б наші студенти не були в трійці переможців, а протягом останніх чотирьох років на другому етапі Всеукраїнської олімпіади з геології наші студенти часто-густо посідають усі три призиви місця, що засвідчує дуже високий рівень науково-педагогічної школи з геології на факультеті. У цьому велика заслуга проф. В. Узіюка (як керівника наукового студентського товариства) і доц. Л. Скакуна (як наукового керівника більшості призерів).

Випускники геологічного факультету відіграли провідну роль у відкритті й дослідженні алмазних родовищ Якутії, які спрогнозував Володимир Соболев. Серед них такі відомі науковці й виробничники, як Збігнев Бартошинський, Олександр Бобрівич, Микола Зінчук, Василь Коптіль, Володимир Побережський, Анатолій Ротман, Геннадій Смирнов, Олексій Харків та багато інших. Провідними науковцями й педагогами новосибірської мінералогічної школи, очолюваної Володимиром Соболевим, стали наші випускники Валентин Афанасьєв, Ігор Бакуменко, Юрій Долгов, Валерій Золотухін, Вадим Костюк, Микола Соболев, Олена Ушакова, Володимир Хлестов та ін.

Багато випускників факультету денної та заочної форм навчання очолювали чи очолюють виробничі геологічні організації, установи й підприємства геологічного профілю різного рівня й різної форми власності в Україні та за її межами. Серед них Олег Балута,

Володимир Банін, Олександр Бобров, Віктор Боровик, Іван Васишин, Максим Вітик, Богдан Возний, Іван Гарбуз, Михайло Гейченко, Антон Дзідзінський, Микола Жикаляк, Віра Зайцева, Микола Зінчук, Михайло Кочкур, Валентин Кривонос, Анатолій Крючков, Василь Кухарук, Анатолій Лященко, Борис Малюк, Станіслав Металіді, Володимир Москалик, Юрій Москалик, Микола Набок, Михайло Наконечний, Ігор Палкін, Дмитро Панов, Володимир Побережський, Василь Приходько, Олександр Редько, Мойсей Решко, Роман Ровицький, Володимир Сасюк, Володимир Селінний, Олександр Сечкін, В'ячеслав Ситніков, Роман Сliš, Анатолій Терлецький, Ростислав Торчинюк, Роман-Тарас Хомутик, Євген Чорний, Василь Шклянка та багато інших.

Олег Вялов був учасником першої радянської антарктичної експедиції (1955–1956), заклав там початок вітчизняних геологічних досліджень. За його участю вибрано місце для станції Мирний. Олег Степанович здійснив низку далеких перельотів, у тім числі до гори Гаусса – згаслого вулкана на березі моря Дейвіса та в оазу Бангера на узбережжі Східної Антарктиди.

Випускник факультету 1966 р. Павло Резвой 2004 р. на одномісному весловому човні “Maion Lviv” перетнув Атлантичний океан, а 2005 р. на такому ж човні “Україна” – Індійський океан. Його ім'я внесено до Книги рекордів Гіннеса як найстаршої за віком людини, яка подолала таке плавання. Павло Дмитрович став другою людиною у світі, яка має за плечима два океани. У травні 2017 р. його нагороджено Золотим Гербом міста Львова.

Випускник факультету 1959 р. Сергій Данченко – народний артист УРСР (1977), народний артист СРСР (1988), лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (1978), лауреат Державної премії СРСР (1980), був головним режисером Київського державного академічного українського драматичного театру імені І. Я. Франка.

Випускник факультету 2013 р. Роман Теслюк після закінчення аспірантури в Сідней (Австралія) 2016 р. створив разом з колегою Ігорем Геречком стартап Earth AI, який на основі штучного інтелекту дає змогу з високою точністю прогнозувати нові родовища корисних копалин. Технологія проекту ґрунтується на геофізичних і геохімічних показниках та даних дистанційного зондування й радіометрії. Спеціально створена на основі нейромереж система вивчає й зіставляє отримані дані з інформацією про можливі промислові родовища металів. Отже, Earth AI може виконувати тестове буріння швидше й дешевше. У свердловині, пробуреній в Австралії на першому в світі родовищі, виявленому штучним інтелектом, визначено високий вміст Pb і V. Завдяки цьому Earth AI отримала ексклюзивні права на видобування корисних копалин з 18 перспективних ділянок, виявлених за допомогою її технології.

Неперевершеними були поїздки наших викладачів у Монголію та на Далекий Схід. Першу з них 2010 р. організували і спонсорували монгольські випускники факультету. У подорожі взяли участь Мирослава Бондаренко, Юрій Дорошенко, Орест Матковський, Микола Павлунь, Альберт Сіворонов. Постійні гіді цієї поїздки – Тумур-Очірин Мунхбат і його дружина Гончигин Оюун. Незабутніми були зустрічі в Міністерстві закордонних справ Монголії з випускниками різних навчальних закладів Львова, ознайомлення з меморіальним комплексом Чингізхана й іншими історичними місцями країни, участь у церемонії відкриття національного свята Монголії Наадам на центральному стадіоні Улан-Батора та поїздка на унікальне комплексне золото-мідно-молібденове родовище Оюу-Толгой у пустелі Гобі, відкрите за участю Тумур-Очірин Мунхбата, який нині є віце-президентом з геології міжнародної гірничодобувної компанії “Ріо-Тінто” та почесним консулом України в Монголії.

Родина Степана Петрівського, його бойові побратими, учителі, ректор ЛНУ імені Івана Франка Володимир Мельник та інші учасники урочистого відкриття й освячення меморіальної аудиторії імені Степана Петрівського (ауд. 242) – студента-еколога, який загинув 24 серпня 2014 р. під час обстрілу терористами блокпоста українських сил під Луганськом, 17 квітня 2019 р.

Під час профорієнтаційної поїздки в Старий Самбір делегація факультету завітала в регіональний ландшафтний парк “Верхньодністровські Бескиди“, травень 2019 р.

Справа наліво: директор РЛП Наталія Олійник (наша випускниця 2015 р.), Іван Книш, Надія Кремінь, Петро Волошин, Микола Павлунь, Галина Гоцанюк.

Десята наукова конференція “Проблеми геології фанерозою України”, присвячена 95-й річниці кафедри історичної геології та палеонтології та 120-річчю від народження видатного геолога-палеонтолога Северина Пастернака, 11 жовтня 2019 р.

Першокурсники геологічного факультету, 16 вересня 2020 р.

Не менш вражаючою була поїздка на Далекий Схід Росії у 2011 р. Ореста Матковського, Миколи Павлуна й Альберта Сіворонова. Її організував і спонсорував випускник факультету Олександр Ханчук – академік РАН, директор Далекосхідного геологічного інституту. Тут постійними гідями були випускники факультету Володимир Лосів та його дружина Галина Стронська. Наші професори взяли участь у науковій конференції на тему “Геологічні процеси в обстановках субдукції, колізії і ковзання літосферних плит”, святкуванні 60-річчя акад. О. Ханчука, екскурсій у музеї Владивостока та геологічних екскурсій – наземній за маршрутом Владивосток–Находка і морській по Японському морю.

Наші нагороди (Орест Матковський, Юрій Крупський, Петро Білоніжка, Альбертина Бучинська).

На завершення зазначимо, що нині наш факультет – єдиний в Україні геологічний факультет (після реорганізації геологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка в науково-навчальний “Інститут геології”). Він зазнав значних змін у зв’язку з різким скороченням абітурієнтів та відсутністю державного й господарського фінансування наукових геологічних та екологічних досліджень. Зменшилась кількість науково-педагогічних та інженерно-технічних працівників. Відбулися зміни в структурі факультету – сім кафедр реорганізовано в чотири: загальної та історичної геології і палеонтології; мінералогії, петрографії і геохімії; геології корисних копалин та геофізики; екологічної та інженерної геології і гідрогеології. Дванадцять навчально-наукових лабораторій об’єднано в шість.

Проте ми не опускаємо руки й віримо в те, що зустрінемо черговий ювілей нашого улюбленого геологічного факультету новими успіхами й науковими досягненнями. Ми й надалі навчатимемо й виховуватимемо нові покоління геологів та екологів, які працюватимуть на благо квітучої незалежної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945–2005) : [довід.-інформ. видання] / П. Білоніжка, О. Матковський, М. Павлунь, Є. Сливко. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 375 с.
2. Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945–2010) : [довід.-інформ. видання] / П. Білоніжка, О. Матковський, М. Павлунь, Є. Сливко. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 520 с.
3. Геологічному факультету Львівського національного університету імені Івана Франка 75 років : [довід.-інформ. видання] / М. Павлунь, О. Матковський, Є. Сливко, П. Білоніжка, А. Іваніна. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 208 с.
4. Кафедра історичної геології та палеонтології : [довід.-інформ. видання] / Р. Лещух, А. Іваніна, О. Волошиновська та ін. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 68 с.
5. Кафедра мінералогії Львівського національного університету імені Івана Франка (1864–2004) / О. Матковський, П. Білоніжка, Л. Скакун, Є. Сливко. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 136 с.
6. Encyclopedія. Львівський національний університет імені Івана Франка / [вид. рада: І. О. Вакарчук (голова) та ін.]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка. Т. 1 : А–К. – 2011. – 715 с. ; Т. 2 : Л–Я. – 2014. – 762 с.
7. *Finkel L., Starzyński S.* Historia Uniwersytetu Lwowskiego / L. Finkel, S. Starzyński. – Lwów : Senat Akademicki Uniw. Lwowskiego, 1894.

*Стаття: надійшла до редакції 23.10.2020
прийнята до друку 25.11.2020*

Orest Matkovskiy, Mykola Pavlun, Yevheniia Slyvko

*Ivan Franko National University of Lviv,
4, Hrushevskoho St., Lviv, Ukraine, 79005,
emslivko@i.ua*

**THE BRIGHTEST PAGES OF THE 75-YEAR HISTORY
OF THE FACULTY OF GEOLOGY OF THE IVAN FRANKO
NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV**

The preconditions for the opening of the Faculty of Geology, its history and the most important achievements during 1945–2010 and the last decade (2011–2020) are briefly analyzed.

Geology at the University began with mineralogical collections of the Cabinet of Natural History, inherited from the Jesuit College, on the basis of which the University of Lviv was founded in 1661, as well as with activities at the Faculty of Philosophy in the late XVII century of Prof. Belsazar Hacquet (the first geologist at the University, whose name is associated with mineralogical and petrographic studies of the Trans-Dniester region flints and minerals of the Carpathians) and our compatriot Count Stanisław Dunin-Borkowski (he laid the foundations of chemical and mineralogical research of geological objects in his own laboratory near Lviv).

The Faculty of Geology was founded in 1945 and had seven Departments: Mineralogy, Crystallography, Petrography, Geophysics, General Geology, Historical Geology and Palaeontology, Geology of the USSR.

Such outstanding scientists and teachers, professors and future academicians as Oleg Vialov, Yevhen Lazarenko, Volodymyr Porfiriev, Volodymyr Selskyi, Volodymyr Sobolev, Seraphim Subbotin successfully worked at the Faculty and made a significant contribution to the development of scientific research and training of geologists.

The achievements of the scientific schools formed at the Faculty, the brightest achievements of the Faculty in scientific research and training of highly qualified geologists and ecologists, the contribution of graduates of the Faculty to the development of mineral resources of Ukraine and other countries are characterized.

Information on the latest changes in the structure of the Faculty is given: seven Departments have been reorganized into four – General and Historical Geology and Palaeontology; Mineralogy, Petrography and Geochemistry; Minerals Geology and Geophysics; Ecological and Engineering Geology and Hydrogeology. Twelve educational and research laboratories have been combined into six.

Key words: Faculty of Geology, Ivan Franko National University of Lviv, scientific school, students, geologists, ecologists, graduates.